

**ΟΜΙΛΙΑ
ΤΟΥ
ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΥ**

ΚΩΣΤΑΣ ΣΗΜΙΤΗΣ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

ΑΘΗΝΑ, 17 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 2001

Αυτή η ομιλία τη διαβάσα
ωχαια προχθες και
βρήκα κάποια στοιχεία
που τα αξιοποίησα.
Προσέχω να συμπληρώτε.
Είναι για ενημερωτική ομιλία

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι,

Θέλω να εκφράσω την ιδιαίτερη ικανοποίησή μου γιατί, μετά από μια δημιουργική σύνθεση προτάσεων, αρχίζουμε σήμερα στην Ολομέλεια της Βουλής τη συζήτηση για την ολοκλήρωση της αναθεώρησης και την ψήφιση του νέου Συντάγματος της Χώρας. Έτσι θα πορευθούμε στο νέο αιώνα με ένα σύγχρονο, ανανεωμένο Σύνταγμα. Ένα Σύνταγμα προσανατολισμένο στο μέλλον και στις απαιτήσεις των καιρών μας. Ένα Σύνταγμα με κύριο στόχο τον εκσυγχρονισμό της κοινωνίας και της πολιτείας μας.

I

Η αναθεώρηση του Συντάγματος αποτέλεσε, μετά την εκλογική νίκη του 1993, μία από τις σημαντικότερες πρωτοβουλίες της κυβέρνησης του ΠΑ.ΣΟ.Κ. Σε στιγμές δύσκολες για την πορεία του τόπου, όταν η οικονομία μας χειμαζόταν και έτεινε να περιθωριοποιηθεί, όταν μια μίζερη εσωστρέφεια ταλάνιζε την πολιτική ζωή μας, όταν το διεθνές κύρος της Χώρας υποβαθμιζόταν συνεχώς, όταν παραμέναμε μακριά από τις κοσμοϊστορικές αλλαγές που συντελούνταν στην περιοχή μας, στην Ευρώπη και στον κόσμο, απαιτούσε τόλμη η σύλληψη ενός νέου οράματος για την ανανέωση των θεσμών.

Η πρωτοβουλία εκείνη έμεινε ανολοκλήρωτη, γιατί άλλες προτεραιότητες ζωτικής σημασίας ήταν ανάγκη να προωθηθούν με ταχείς ρυθμούς. Πρώτο μέλημά μας ήταν έτσι η ανάδειξη μιας ισχυρής κυβέρνησης, ικανής να επαναφέρει τη χώρα στο προσκήνιο των εξελίξεων. Αυτό τον στόχο τον πετύχαμε. Η Ελλάδα κατέκτησε με

συστηματική και επίμονη δουλειά τη θέση που της αξίζει. Οικοδομήσαμε με τη συμπαράσταση και τις θυσίες του λαού μας μια ισχυρή οικονομία. Αποκτήσαμε φωνή, για να συμμετέχουμε ισότιμα στην ευρωπαϊκή δυναμική. Επανακτήσαμε το διεθνές μας κύρος και αναλάβαμε τη μεγάλη πρόκληση της διοργάνωσης των Ολυμπιακών Αγώνων.

Σε αυτό το ευνοϊκό για την προοπτική της Χώρας περιβάλλον η νέα αναθεωρητική πρωτοβουλία του 1997 προσέλαβε εντελώς διαφορετικό νόημα. Η κοινωνία μας βρίσκεται σταθερά σε τροχιά ανάπτυξης, απελευθερώνει τις δημιουργικές της δυνάμεις και απαιτεί, γι' αυτό, οι βασικοί κανόνες της θεσμικής της οργάνωσης να υπερβούν το παρελθόν και να ανανεωθούν, ώστε να ανταποκριθούν στις νέες πραγματικότητες της εποχής μας.

II

Ο εκσυγχρονισμός των θεσμών τα προηγούμενα χρόνια δεν ήταν βέβαια ούτε μόνον ούτε κυρίως ζήτημα αναθεώρησης του Συντάγματος. Οφείλω να θυμίσω ότι αναλάβαμε την ευθύνη της διακυβέρνησης σε μία συγκυρία κρίσιμη για την αξιοπιστία των θεσμών. Από τα τέλη της δεκαετίας του '80 ζούσαμε σ' ένα νοσηρό κλίμα με φαινόμενα θεσμικού εκφυλισμού, πολιτικής καχυποψίας, ροπής προς την καταγγελία των πάντων, ανέξοδης ρητορικής περί διαπλοκής και διαφθοράς. Με δύο λόγια, δυσφήμισης της πολιτικής.

Έπρεπε λοιπόν να αλλάξουμε το κλίμα. Έπρεπε, πρώτα και κύρια, να ανακτήσουν οι θεσμοί την αξιοπιστία τους στα μάτια των πολιτών,

να αποκατασταθεί η πεποίθηση ότι η δημοκρατία μας λειτουργεί στη βάση κανόνων που διαμορφώνουν όλοι, αλλά και ισχύουν για όλους χωρίς εξαιρέσεις. Έπρεπε να εμπεδωθεί η συνείδηση ότι το πολίτευμα δεν λειτουργεί με διαπροσωπικές εύννοιες, κομματισμό και αδιαφανείς διαδικασίες.

Γι' αυτό ακριβώς ξεκινήσαμε ένα πρωτόγνωρο για τα ελληνικά δεδομένα πρόγραμμα θεσμικών μεταρρυθμίσεων, για να διευρύνουμε την ελευθερία και να ενισχύσουμε τη δημοκρατία μπροστά στις μεγάλες προκλήσεις αλλά και τους κινδύνους ενός κόσμου που αλλάζει διαρκώς. Πρωτοβουλίες, όπως η συνένωση των ΟΤΑ με το σχέδιο «Ι. Καποδίστριας» και η καθιέρωση της νομαρχιακής αυτοδιοίκησης, η ίδρυση ανεξάρτητων αρχών σε κρίσιμους τομείς - όπως το ΑΣΕΠ, ο Συνήγορος του Πολίτη και η Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων-, η ενίσχυση του ΕΣΡ, η ίδρυση πρωτοποριακών θεσμών -όπως η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και η Εθνική Επιτροπή Βιοηθικής-, οι κωδικοποιήσεις σε κρίσιμες για την κοινωνία και την πολιτεία περιοχές αποτελούν ορισμένες μόνον πτυχές του προγράμματός μας.

Η αναθεώρηση του Συντάγματος αποτελεί την κορύφωση όλων αυτών των προσπαθειών. Αποτελεί ορόσημο, που κατοχυρώνει με συνταγματική περιωπή κατακτήσεις των τελευταίων χρόνων και προαναγγέλλει μια νέα περίοδο σημαντικών πρωτοβουλιών για την αναζωογόνηση της δημοκρατίας μας.

III

Η αναθεώρηση είναι σταθερά προσανατολισμένη σε δύο ιδίως στόχους: την ενίσχυση των δικαιωμάτων των πολιτών και του κράτους δικαίου και την εμπέδωση της αξιοπιστίας στη δημοκρατία μας. Αυτοί ακριβώς οι στόχοι προσδιορίζουν τον έντονα πολιτικό χαρακτήρα της, που προκαλεί αντιδράσεις με προβολή συντηρητικών ή και αναχρονιστικών αντιλήψεων.

Η κατοχύρωση νέων δικαιωμάτων αλλά και νέων θεσμών για την προστασία τους στο Σύνταγμα διευρύνει και επαυξάνει σημαντικά την προσωπική αυτονομία. Το Σύνταγμά μας ενστερνίζεται έτσι σύγχρονες αντιλήψεις και ευθυγραμμίζεται με τα σημαντικότερα ευρωπαϊκά και διεθνή κείμενα της τελευταίας δεκαετίας. Η επιλογή αυτή αποβλέπει στο να μπορεί ο πολίτης να αναπτύσσει την προσωπικότητά του στο νέο περιβάλλον των ευκαιριών που προσφέρει η τεχνολογική ανάπτυξη. Ταυτόχρονα, προφυλάσσεται από τους πολλαπλούς κινδύνους που προβάλλουν απειλητικά. Κινδύνους, που δεν ήμασταν σε θέση να υποψιασθούμε στο πρόσφατο παρελθόν.

Τα νέα δικαιώματα για τη συμμετοχή στην κοινωνία της πληροφορίας, για την προστασία των προσωπικών δεδομένων, για την προστασία απέναντι στις εξελίξεις της βιοϊατρικής εκφράζουν με τον χαρακτηριστικότερο τρόπο την ενίσχυση της αυτονομίας που θέλει να κατοχυρώσει το νέο Σύνταγμα.

Παράλληλα, το νέο Σύνταγμα επιδιώκει να ενισχύσει τα κοινωνικά δικαιώματα. Τα κοινωνικά δικαιώματα δεν αποτελούν «εκ των άνω» παραχώρηση του κράτους στους πολίτες. Είναι συστατικό στοιχείο της αυτονομίας των πολιτών, αναγκαίος όρος για την ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους. Αυτό κυρίως θέλει να εκφράσει η ρητή κατοχύρωση της αρχής του κοινωνικού κράτους στο Σύνταγμα. Πρόκειται για μια ριζικά διαφορετική αντίληψη σε σχέση με τον κρατικό πατερναλισμό του παρελθόντος.

Η συνταγματική κατοχύρωση των ανεξάρτητων δημόσιων αρχών αποτελεί, εξάλλου, μεγάλη τομή στο πολίτευμά μας. Πρόκειται για συνειδητή επιλογή που μας φέρνει όλους προ των ιστορικών μας ευθυνών : είναι ανάγκη να αντιληφθούμε οριστικά ότι, σε ορισμένους ευαίσθητους τομείς όπου είναι έντονη η διακινδύνευση των θεμελιωδών δικαιωμάτων, οι παραδοσιακοί κρατικοί θεσμοί έχουν αποδειχθεί ανεπαρκείς για να εξασφαλίσουν την προστασία της ελευθερίας και της αυτονομίας του ατόμου. Πρόκειται για τομείς που συνδέονται με τη ραγδαία ανάπτυξη της τεχνολογίας.

Το φαινόμενο δεν είναι μόνο ελληνικό. Είναι παγκόσμιο. Για την αποτελεσματική αντιμετώπισή του προσφέρεται διεθνώς η ίδρυση ανεξάρτητων αρχών. Το έργο που, παρά τα προβλήματα, έχουν ήδη επιτελέσει οι ανεξάρτητες αρχές και σε μας, κερδίζοντας ολοένα και περισσότερο την εμπιστοσύνη του πολίτη, αποτελεί την καλύτερη επιβεβαίωση αυτής της διαπίστωσης.

Γνωρίζω ότι αυτή η καινοτομία μας ξενίζει πολλούς. Όμως οι εποχές άλλαξαν. Η ίδια η εξουσία αλλάζει. Γι' αυτό ακριβώς προέχει πολλές φορές ο έλεγχος με βάση την ειδική γνώση και όχι η προσκόλληση σε στερεότυπα με την άκριτη επίκληση της πλειοψηφίας. Κατάκτηση αποτελεί, γι' αυτό, το γεγονός, ότι αυτή και η προηγούμενη Βουλή κατάλαβαν τη σημασία των ανεξάρτητων αρχών και, πέρα από τη νομοθετική καθιέρωσή τους, προχωρούν στη συνταγματική τους κατοχύρωση.

IV

Η αξιοπιστία στη λειτουργία της δημοκρατίας είναι ο δεύτερος μεγάλος στόχος της αναθεώρησης. Τα φαινόμενα της δυσφήμισης των πολιτικών θεσμών και ο κίνδυνος της απαξίωσης της πολιτικής, που είναι νωπά στη μνήμη μας, πρέπει να εκλείψουν οριστικά. Ήταν συμπτώματα παρακμής μιας εποχής που πρόσφερε πολλά στον τόπο, αλλά εξάντλησε προ πολλού τα ιστορικά όριά της. Το «τέλος της μεταπολίτευσης» μας καλεί να οργανώσουμε ένα νέο πολιτικό σύστημα απαλλαγμένο από τα βάρη του παρελθόντος. Αυτό ακριβώς επιδιώκουμε με την αναθεώρηση του Συντάγματος.

Θέλουμε, *πρώτον*, τη διαφάνεια στη δράση των πρωταγωνιστών της πολιτικής ζωής, των κομμάτων και των βουλευτών, τον έλεγχο των οικονομικών τους. Επιδιώκουμε την απαλλαγή τους από αθέμιτες εξαρτήσεις, σχέσεις με ομάδες συμφερόντων και πρακτικές συναλλαγής.

Θέλουμε, *δεύτερον*, τη διαφάνεια στις σχέσεις κράτους και οικονομικών παραγόντων, που αποτελεί κρίσιμο ζήτημα στην εποχή της εκρηκτικής ανάπτυξης των ΜΜΕ, ιδίως όταν η οικονομική εξουσία αποκτά τη δύναμη να επηρεάζει άμεσα την κοινή γνώμη. Πρέπει να διαμορφώσουμε σαφείς κανόνες για την οριοθέτηση της πολιτικής και της οικονομικής εξουσίας, έτσι ώστε πολιτική και οικονομία να επιτελούν απερίσπαστα την αποστολή τους.

Θέλουμε, *τρίτον*, τη διαφάνεια στους όρους διεξαγωγής του εκλογικού αγώνα, ώστε να μην αιφνιδιάζει κανείς κανέναν με όπλο τον εκλογικό νόμο.

Και θέλουμε, *τέταρτον*, το σεβασμό των κυριοτέρων πολιτειακών οργάνων, δηλαδή του Εκλογικού Σώματος, της Βουλής και του Προέδρου της Δημοκρατίας. Αρνούμαστε λοιπόν να δεχθούμε ότι η θέληση του λαού μπορεί να εκβιάζεται με πρόσχημα τις δυσκολίες και εντέλει την αδυναμία εκλογής Προέδρου. Μετά από 25 χρόνια δημοκρατικής ζωής έχουμε πια ωριμάσει για να παγιδευόμαστε σε ψευτοδιλήμματα. Γνωρίζω, βέβαια, ότι η αντιπολίτευση δεν έχει πεισθεί ακόμη στο θέμα αυτό. Περιμένω ωστόσο να δείξει στην Ολομέλεια περισσότερη θεσμική ευαισθησία. Ανάλογη ευαισθησία επέδειξε άλλωστε πρόσφατα - έστω την τελευταία στιγμή - στην εκλογή του Προέδρου της Δημοκρατίας. Τα «κρυφά χαρτιά» στον πολιτικό ανταγωνισμό δεν ωφελούν κανένα. Έχουν κουράσει τους πολίτες.

Αξιοπιστία της δημοκρατίας σημαίνει όμως και βελτίωση της λειτουργίας της Βουλής. Με την αναθεώρηση του Συντάγματος εκσυγχρονίζονται τόσο η νομοθετική όσο και η ελεγκτική διαδικασία. Η Ολομέλεια της Βουλής απαλλάσσεται από τον μεγάλο όγκο των νομοσχεδίων, ώστε να συγκεντρώνει το ενδιαφέρον της στα πιο σημαντικά από αυτά. Παράλληλα, αναβαθμίζονται οι κοινοβουλευτικές επιτροπές, οι οποίες αποκτούν αυτόνομη νομοθετική αρμοδιότητα.

Η Βουλή θα παύσει έτσι να έχει έναν άνευρο διεκπεραιωτικό ρόλο. Θα ακολουθήσει σύγχρονα πρότυπα οργάνωσης του νομοθετικού και του ελεγκτικού έργου με γνώμονα την ουσιαστική βελτίωση της ποιότητάς του. Τελική επιδίωξή μας είναι να καταστεί το Κοινοβούλιο επίκεντρο της πολιτικής μας ζωής. Να παύσει να παραμένει αγκυλωμένο σε διαδικασίες άλλων εποχών, όταν η κρατική δράση δεν παρουσίαζε την έκταση και την πολυμορφία της εποχής μας.

V

Η συνταγματική αναθεώρηση που καλούμαστε να ολοκληρώσουμε, αναβάθμιση, πιστεύω, το επίπεδο του δημόσιου διαλόγου και έδειξε σε όλους την ωριμότητα της πολιτικής μας ζωής. Πετύχαμε έτσι ευρύτερες συγκλίσεις απόψεων και θέσεων από όλες ανεξαιρέτως τις πολιτικές δυνάμεις.

Δεν χρειάζεται να σας θυμίσω την ιστορία της αναθεώρησης των ελληνικών Συνταγμάτων. Πάντοτε κυριαρχούσε ο διχασμός, η πόλωση, η στείρα αντιπαράθεση. Οι θεσμοί αποδεικνύονταν

θνησιγενείς ή καχεκτικοί ή, στην καλύτερη περίπτωση, έντονα αμφισβητούμενοι. Η ευθύνη γι' αυτό βάρυνε τους πολιτικούς, που φάνονταν κατώτεροι των περιστάσεων.

Σήμερα κατορθώσαμε να απολαμβάνουμε ένα υψηλό επίπεδο πολιτικού πολιτισμού. Φθάσαμε να κατανοούμε την ευθύνη που συνεπάγεται η διαμόρφωση και η ανανέωση των συνταγματικών μας θεσμών. Φθάσαμε να συμφωνούμε σε όσα θα αποτελέσουν τους βασικούς κανόνες της πολιτικής και της κοινωνικής μας ζωής για μακρό διάστημα. Το γεγονός αυτό είναι, κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, μια κατάκτηση στη νεότερη ιστορία μας. Είναι ένα αισιόδοξο και ελπιδοφόρο μήνυμα για τους πολίτες που μας περιβάλλουν με την εμπιστοσύνη τους και μας νομιμοποιούν με την ψήφο τους.

Αυτή η κατάκτηση δεν είναι αναστρέψιμη. Η εμπειρία της αναθεωρητικής διαδικασίας μας δεσμεύει όλους να εγκαταλείψουμε αμετάκλητα το μίζερο παρελθόν. Ένα παρελθόν, που ήθελε ως τίμημα για την κατάκτηση της εξουσίας τη φθορά των θεσμών και κάποτε την ηθική σπίλωση των αντιπάλων. Η συνταγματική αναθεώρηση έρχεται να υπογραμμίσει, όπως εξελίσσεται, την αξία της πολιτικής επιχειρηματολογίας στα μεγάλα ζητήματα του τόπου.

VI

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι,

Με την ολοκλήρωση της διαδικασίας στην Ολομέλεια της Βουλής, η Χώρα θα αποκτήσει νέο Σύνταγμα. Είμαι βέβαιος, ότι το νέο

Σύνταγμα θα αποτελέσει το θεσμικό βάθρο για την καλύτερη θωράκιση της αυτονομίας και την ανάπτυξη της προσωπικότητας κάθε πολίτη και κάθε ανθρώπου που ζει στην Ελλάδα. Θα αποτελέσει όμως και το εφαλτήριο για την απελευθέρωση των δημιουργικών δυνάμεων της κοινωνίας μας στον δρόμο του ριζικού εκσυγχρονισμού της.

Θα αποδειχθεί ένα μεγάλο όπλο απέναντι σε όσους επιμένουν να αρνούνται την πρόοδο, στους βολεμένους στα απομεινάρια παλαιών εξουσιών. Ένα σημαντικό όπλο, απέναντι σε όσους εξακολουθούν να νομίζουν ότι τα δικαιώματα και η δημοκρατία μπορούν να αποτελούν αντικείμενα διαπραγμάτευσης, αρνούμενοι όσα μας δίδαξαν ο Ρήγας και ο Κοραΐς. Ένα καίριο όπλο απέναντι στη μισαλλοδοξία, στην πατριδοκαπηλία, στον ρατσισμό, στην ξενοφοβία που κτυπούν κατά καιρούς και τη δική μας πόρτα.

Γνωρίζουμε όλοι ότι οι «καλές προθέσεις» των συντακτών των κειμένων δεν αρκούν. Χρειάζεται να εξασφαλίσουμε έμπρακτα την πιστή και δημιουργική εφαρμογή του νέου Συντάγματος. Το καθήκον αυτό ανήκει σε όλους μας. Ανήκει και σε όσους αποφασίζουν και σε όσους ελέγχουν τις αποφάσεις.

Σε ό,τι αφορά την Κυβέρνησή μου και εμένα προσωπικά, ο ελληνικός λαός μπορεί να είναι σίγουρος ότι έχουμε πλήρη συνείδηση της μεγάλης ιστορικής ευθύνης που μας αναλογεί για τη μετουσίωση του νέου Συντάγματος σε καθημερινή πράξη.